

Slovenija potrebuje 60 hiš hospica

✍️ Jože Ramovš

Smrt je del človeškega življenja. Spočetje, nosečnost, rojstvo, vzgoja, šolanje, delo, poklic, sodelovanje z drugimi, lastna družina, razvedrilo, ustvarjalnost, zdravljenje bolezni in poškodb, starostno pešanje, smrt in to, kar ostane po njej – vse to sestavlja eno samo človeško življenje. Če kar koli iztrgamo iz te celote, škodimo sebi in skupnosti. V 20. stoletju je evropsko-ameriška civilizacija iztrgala smrt. V zavesti ljudi jo je pometla pod preprogo, v praksi pa jo je predala v obdelavo ustanovam za umiranje pod strokovnim vodstvom, jo prepustila samotnemu umiranju brez človeškega spremstva, naredila pa je tudi grozljive tovarne za množično pobijanje ljudi. Na drugi strani pa je naša današnja kultura razvila tudi tako humane načine za oskrbo onemoglih, spremljanje umirajočih in žalovanje, da sodijo v vrh razvojnih dosežkov človeštva.

Spoštovanje smrti je osnovna etična vrednota vseh kultur

Čuteče oskrbovanje bolnih in onemoglih, spremljanje umirajočih in spoštovanje mrtvih so osnovne etične vrednote. Skupne so vsem človeškim kulturam, čeprav so se

tisočletja ločeno razvijale po zemeljskih celinah. Ljudje, ki uresničujejo te tri vrednote, živijo humano, umirajo mirno in pustijo za seboj svet nekoliko lepši, kakor bi bil, če ne bi živeli. Oskrbovanje onemoglih in spoštovanje mrtvih sta pogoja za telesno, duševno, duhovno in sožitno zdrav razvoj posameznika in skupnosti. Ljudska modrost je izkušnjo o tem etičnem imperativu strnila v rek: *Kakršno življenje, takšna smrt.*

Podobna zakonitost velja za začetek življenja, tako da lahko rečemo tudi: *Kakršno življenje, takšno rojevanje in vzgoja otrok.* Če ljudje zanemarijo smrt, se jim to maščuje v življenju, predvsem pri rojevanju in vzgoji potomcev. Potem ko je naša civilizacija v 20. stoletju smrt odstranjevala izpred oči, smo prvič v zgodovini doživeli demografsko krizo: razviti svet zadnja tri desetletja rojeva tretjino manj otrok, kolikor jih potrebuje za preživetje, rojenih pa ne zna vzgojno pripraviti na kakovostno družinsko, delovno in družbeno sožitje.

Osnovnih etičnih vrednot je samo nekaj. Poleg spoštovanja življenja – torej rojstva, zdravja in smrti – še solidarno medgeneracijsko sodelovanje, spoštovanje spolnih sil in razlik, imetja drugih ter resnicoljubno govorjenje in ravnanje v skladu s stvarnostjo. Ob današnji industrijski moči je nujno dodati tudi spoštovanje narave in trajnostno ravnanje z njo. Skupno etično izročilo človeštva, zajeto v zlatem pravilu, *da drugim delamo to, kar bi hoteli, da drugi delajo nam, oziroma da jim ne storimo ničesar, kar nočemo, da bi drugi nam, torej vsebuje prepovedi ubijanja, zlorabljanja spola, kraje in laži.*

Etičnost je med trajnostnimi usmeritvami prva; je namreč pogoj za ekološko in ekonomsko trajnostno usmeritev, za varovanje in krepitev zdravja ter

smiselno usmerjanje sožitja v družini, službi in družbi.

Sočutna solidarnost ali holokavst

Zakaj je spoštovanje smrti z oskrbovanjem onemoglih, spremljanjem umirajočih in žalovanjem preživitvena vrednota človeka in skupnosti?

Pogled v zgodovino človeških kultur nas preseneti z obratno logiko, kakor bi jo pričakovali. Trajnostnega razvoja družbe ne poganja uveljavljanje moči, ampak pomoč nemočnim; brezpogojno spoštovanje smrti in vseh mrtvih pa je konica solidarne in sočutne usmeritve v pomoč nemočnim. Ko je v kaki družbi izginjala ta usmeritev, niso več znali razvijati znošnega sožitja med seboj ter vzgajati svojega potomstva. Močnejša polovica skupnosti je izgubljala solidarnost do šibkejših polovice: do otrok, bolnih, invalidnih in starostno onemoglih; premožnejši do revnih, vplivnejši do tistih s slabšim glasom v javnosti; tisti z več znanja in razumskih zmožnosti so oblikovali na videz logične teorije in predpise, ki so opravičevali prikrito ali odkrito nasilje močnejših nad šibkejšimi. Tako so država, civilna družba in miselnost ljudi 'padale' v začaran krog nazadovanja. Pri tem ljudje službeno ali zasebno banalno delajo zlo, kakor bi opravljali vsakdanja gospodinjstva opravila. Hanna Arendt je ob sojenju nacističnemu zločincu Eichmannu spoznala pretresljivo *banalnost zla*. Večina hudega v medčloveškem sožitju in človekovem življenju je posledica te zmote, v katero človek leze in se utiri, potem ko je sam ali skupaj z neetičnim sistemom svoje družbe krenil v obratno smer od temeljnih človeških vrednot spoštovanja življenja in smrti.

V osebnem življenju so tipičen primer tega zasvojenosti in omamne motnje naravnih potreb. Družbeno sožitje pa je v 20. stoletju organizirano izpeljalo to samomorilno norost v treh velikih totalitarizmih – marksističnem komunizmu, fašizmu in nacionalsocializmu –, v demokratični obliki pa kot globalno potrošniško in uživaško omamljanje množic za finančni profit trga.

Tipičen, časovno najkrajši in do konca izpeljan 'čistokrven' primer etičnega sesipanja je bil nacionalsocializem. Teoretično se je razvijal iz biologistične znanstvene razvojne teorije evgenike o razvoju 'nadčloveka'. Ta je utemeljevala, da solidarnost in sočutje do šibkejših ter brezpogojno

so nasprotni vsem osnovnim etičnim vrednotam človeštva.

Sočutna solidarnost je edina alternativa holokavstu, gulagom, hudim jamam, masakrom, terorističnim pokolom in evtanaziji najšibkejših. Empatija je značilna človeška sposobnost. V strukturi možganov nam je prirojena, podobno kakor jezik, v konkretni obliki delovanja pa je v celoti naučena. Z učenjem empatične solidarnosti je podobno kakor z učenjem jezika: otrok se enako lahko nauči slovenščine ali kitajščine, slovenski otrok lepega ali odurnega govorjenja, odrasli pa lahko kultiviramo ali vulgariziramo svoj govor vse življenje in vse življenje se lahko učimo novih jezikov. Sočutne solidarnosti se učimo samo v praksi,

oskrbo onemoglih, spremljanje umirajočih in žalovanje. Prestrukturiranje tradicije v sodobno individualizirano družbo se nam dogaja v težkih porodnih bolečinah.

Istočasno pa razvijamo tudi najbolj humane načine za oskrbo onemoglih, spremljanje umirajočih in žalovanje. To so sodobni evropski sistemi in programi za dolgotrajno oskrbo ter hospic. Z uvajanjem teh programov razvijamo solidarnost, sočutje in empatijo – enako kakor s sodobnim varovanjem zdravja preprečujemo boleznin in daljšamo zdrava leta življenja.

Sodobne sisteme in programe za dolgotrajno oskrbo so evropske države uvedle v zadnjih dveh desetletjih, ko so v njih neločljivo povezali zdravstvo in socialo. Razvija se paliativna medicina za protibolečinsko oskrbo ljudi, ki se jim življenje ob težki bolezni izteka. Širi se civilno gibanje sodobnega hospica za prostovoljsko pomoč pri spremljanju umirajočih na domu, usposabljanje svojcev za proces posilavljanja in žalovanja ter hiše hospica. Marsikdo doma nima pogojev za človeka dostojno umiranje. Bolnišnica je strokovna ustanova za zdravljenje, ne za spremljanje umirajočih. Enako soba z več posteljami v domu za stare ljudi. Zato tudi nekateri slovenski domovi za svoje stanovalce in za ljudi iz okolice urejajo sobe za umirajoče ob spremljanju domačih ali hospicevih prostovoljcev. Izjemen posluš za perečo potrebo po človeškem spremljanju vsakega človeka ob koncu življenja je pokazala poljska Cerkev, ki je v zadnjih letih ustanovila skoraj 500 hiš hospica; sorazmerno s številom prebivalstva bi jih v Sloveniji imeli že 30.

Hiša hospica z razvejano mrežo prostovoljcev je najboljša šola empatije, sočutja in solidarnosti v kraju. Ob sedanjem staranju prebivalstva, tržnem uvajanju neosebne 'storitev' in krepitvi težnje po omamnem uživanju učinkovito preprečuje sesedanje naše kulture v evtanazijo šibkih.

Slovenija potrebuje 60 hiš hospica. Podprimo te razvojne težnje naših domov za stare ljudi in Karitasa po dekanijah. To veliko pridobitev za etični razvoj slovenskega naroda zlahka dosežemo v nekaj letih. ■

Foto: Petra Duhanov

spoštovanje življenja in smrti niso vrednote, ampak samoprevara šibkih in manjvrednih. To 'moderno spoznanje' je po prevzemu oblasti šolska in medijska socializacija vcepjala ljudem, gospodarsko-politični stroj je nudil zadovoljitev potreb po kolektivni moči in relativno udobje. V dvanajstih letih od prihoda na oblast do svojega popolnega sesutja po kataklizmi največje vojne morije v človeški zgodovini je izdelal sistematično industrijo za ubijanje milijonov v uničevalnih taboriščih holokavsta (najprej evtanazijo svojih duševno in telesno motenih ljudi), *lebensborne* za industrijsko rojevanje 'večvrednih' ljudi ter izobraževalno in kulturno industrijo za vzgojo v stališčih, doživljanju in ravnanju, ki

ko pomagamo drugim v potrebi in pri tem doživljamo nekaj zadovoljstva. Pretežni del tega učenja se dogaja ob vzgoji otrok ter ob oskrbovanju onemoglih, bolnih in invalidnih ljudi. Spremljanje umirajočih je doživljajsko najbolj intenziven del oskrbovanja onemoglih, žalovanje po smrti dragih pa imunski vzgib človekove zavesti po izgubi. To je tanatagogika – nepogrešljiva veja vsake pedagogike.

Hiša hospica je krajevna šola življenja

Tradicionalna družba je prenašala etične vrednote iz roda v rod v veliki družini in soseski. Ti dve skupini sta imeli svojemu času primerne načine za